

Patrick Maes
RUIMTELIJK PLANNER
SUMRESEARCH

Jo Schoefs
RUIMTELIJK PLANNER
TOERISME LIMBURG VZW

Tot nu toe werd voor de voormalige mijnsite van Eisden-Lanklaar een ad-hoc-benadering gevolgd. Met een Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan komt daar straks verandering in.

De toekomst van de mijn

Nabij de schachtbokken van Eisden zou ook een ontvangstcentrum voor bezoekers en een educatief/recreatieve attractie rond biodiversiteit kunnen worden ontwikkeld.
(FOTO: ROBERT MAJCHROWICZ)

Toen de Belgische regering eind jaren 1980 besloot alle steenkoolmijnen in Limburg te sluiten, was dat behalve een sociaal en economisch drama ook een ruimtelijke uitdaging. In de jaren na de sluiting was er wel aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en cohesie, maar stond economische reconversie voorop. Voor enkele financieel sterk onderbouwde investeringsprojecten werd het gewestplan al snel gewijzigd. Een aantal projecten werd evenwel afgeblazen voordat er iets op het terrein was gerealiseerd - het controversiële ERC-Fenix-project in Genk is daarvan het bekendste voorbeeld. Hetzelfde lot was tot vandaag het voormalig mijnterrein van Eisden-Lanklaar beschoren. Daar komt straks waarschijnlijk verandering in.

Het provinciebestuur van Limburg heeft immers een visie op het terrein ontwikkeld en wil die visie juridisch vastleggen in een Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan (Provinciaal RUP). Bedoeling is van het gebied een toeristisch-recreatieve trekpleister te maken - natuurontwikkeling, economische groei en het creëren van werkgelegenheid zouden in Maasmechelen en Dilsen-Stokkem hand in hand moeten gaan.

MAGISCHE SITE

"Weinig plaatsen in Vlaanderen waar je nog een onvervalste aha-erlebnis ervaren kan. Hier is er zo'n plek, *mind-blowing* bijzonder!" Met deze woorden opent een website¹ over gemarkeerde wandelingen in het gebied. Aansluitend op het Nationaal Park Hoge Kempen ligt op de grens van de gemeenten Maasmechelen en Dilsen-Stokkem inderdaad één van de merkwaardigste landschappen van Vlaanderen. Het betreft een Scandinavisch aandoende omgeving met heuvels, meren, bossen, moerassen en krekens. Dit fraaie gebied is het werk van mensenhanden: de heuvels zijn oude steenberggen met afval van de mijnen en de meren en krekens zijn het resultaat van grindontginning.

Na twee opeenvolgende gedeeltelijke aanpassingen van het gewestplan (1993 en 1995) werd meer dan 150 ha van het noordelijk deel van het mijnterrein als recreatiegebied bestemd. Dat moest de ontwikkeling mogelijk maken van het derde verblijfsrecreatiepark van *Center Parcs* in Limburg. *Center Parcs* verkreeg ook een bouwvergunning, maar tot meer dan wat grond-, riolerings- en funderingswerken kwam het nooit. Gezien de ontwikkelingen in het toerisme achtte *Center Parcs* de tijd niet langer geschikt voor nog een vakantiepark.

¹ <http://users.telenet.be/trekkings/hogekempenkleinscandinavie.html>

Veranderingsruimte

Het voormalige mijnterrein van Eisden-Lanklaar is een veranderingsruimte bij uitstek.

In de mogelijke scenario's voor het toekomstig ruimtelijk beleid in Vlaanderen werd het begrip veranderingsruimte geïntroduceerd¹. In zo'n veranderingsruimte doen zich transformaties voor die fors ingrijpen op de ruimtelijke structuur, van bovenlokaal niveau zijn en waarbij sprake is van complexe onderlinge interactie en van afweging van diverse ruimteclaims. Bij transformaties is er niet zozeer behoefte aan nieuwe ruimte, maar wel aan het samen gebruiken van al eerder benutte ruimte.

De bipool Eisden-Lanklaar is een veranderingsruimte bij uitstek: de ontwikkeling van het gebied is van strategisch belang voor de regio en ook de ruimtelijke impact overstijgt die van het voormalige mijnterrein. Op en rond de mijnsite kan een ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek ontstaan die op de omgeving ingrijpt - zowel qua mobiliteit, toeristisch-recreatieve attractie, als qua werkgelegenheid.

In een periode van amper honderd jaar is het al de vijfde transformatie in dit gebied. Eeuwenlang was het een agrarisch landschap met schrale heide en akkers. Vanaf 1900 zorgde de steenkoolontginning voor een enorme economische impuls en voor de bijbehorende ruimtelijke transformatie. Er kwamen imposante mijngebouwen, schachtbokken, steenberggen (terrils), spoorlijnen, bossen, cités en tuinvijken. Rond 1970 werd dan met grindontginning begonnen - de weidse, landschapsbepalende waterplassen zijn daarvan nog de getuigen. In de jaren 1990 viel de dynamiek wat stil waardoor natuurontwikkeling op gang kwam - al blijft het grootste deel van het gebied een door de mens gemodelleerd en gebruikt cultuurlandschap.

De opeenvolgende ruimtelijke veranderingen lieten telkens een stuk erfgoed na. Terrils werden gestabiliseerd en beplant, een groot aantal mijngebouwen is intussen gesloopt maar een ander deel werd als monument beschermd. Het landschap vertelt een rijk verhaal over het verleden, maar het heeft ook een grote toekomst. De tijd is rijp om een volgende stap te zetten in de boeiende ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het gebied.

¹ *Samenvatting visienota ruimtegebruik en ruimtebeslag 2020-2050 (Departement RWO)*

Op en rond de mijnsite kan een ruimtelijke en maatschappelijke dynamiek ontstaan die op de omgeving ingrijpt - zowel qua mobiliteit, toeristisch-recreatieve attractie, als qua werkgelegenheid.